

ANKARA UNIVERSITY
PRESS

ANADOLU ANATOLIA
JOURNAL OF THE ARCHAEOLOGY DEPARTMENT

Anadolu Anatolia 51, 2025, 89-111
DOI: 10.36891/anatolia.1581882

Araştırma Makalesi
Research Article

TEOS'TA DOKUMACILIK ÜZERİNE

Dilşad Ayşe **KOLENOĞLU**¹

¹Sorumlu Yazar/Corresponding

Author: Dilşad Ayşe Kolenoğlu (Doktora Öğrencisi), Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü
06570 Ankara / TÜRKİYE

E-Posta: dilsadkolenoglu@gmail.com

ORCID: 0000-0002-5360-4153

ROR ID: <https://ror.org/05mskc574>

Başvuru Tarihi/Submitted Date:

10.05.2025

Kabul Tarihi/Accepted Date:

29.06.2025

Yayın Tarihi/Published Date:

01.12.2025

Atıf/Cite as: Kolenoğlu, D. A. 2025.
"Teos'ta Dokumacılık Üzerine" *Anadolu Anatolia* 51: 89-111
DOI: 10.36891/anatolia.1581882

Anahtar Kelimeler: *Teos, Dokuma, Dokuma Tezgâhı, Tezgâh Ağırlığı, Ağırşak*

Öz: Bu makalede Teos antik kentinde dokumacılığa ilişkin buluntular, biçim, ağırlık, malzeme ve yoğunluk açısından ele alınmıştır. Antik dönem dokumacılık endüstrisine ana hatlarıyla değinildikten sonra İonia Bölgesi dokumacılığı genelinden Teos özeline üretim teknikleri, kullanılan araçlar ve tercih edilen hammaddeler incelenmiştir. Dokuma tezgâh ağırlıkları gibi dokumayla direk ilişkili buluntuların yanı sıra kentte ele geçen epigrafik veriler (yazıtlar) ile dokumaya ilişkin arkeolojik tasvirlerden yararlanılmıştır. Bu veriler adak olarak ritüellerde ya da kent sakinlerinin gündelik hayatlarında dokumaya dair çeşitli kullanımlara işaret etmektedir. Kentte ele geçen arkeolojik buluntuların çoğunluğunu tezgâh ağırlıkları oluşturmaktadır. Bu durum dokuma türü, kullanılan iplik ve tezgâh hakkında bilgi edinilmesine olanak sağlamaktadır. Ağırşak, iğne gibi dokumaya yardımcı elemanlar oldukça az sayıda ele geçmiştir. Buluntuların azlığı ipliği eğirmede kullanılan yöntemler ve kumaş üretildikten sonraki dikme, bezeme gibi çeşitli aşamalar hakkında bilgi edinmemizi zorlaştırmaktadır. Tezgâh ağırlıkları gram ve biçim bakımından çok çeşitli ve oldukça zengindir. Ağırlıkların form ve özellikleri dokuma tezgâh türlerinden biri olan çözümlü ağırlıklı tezgâhların kentte yaygın olarak kullanıldığını düşündürmektedir.

ON WEAVING IN TEOS

Keywords: *Teos, Weaving, Weaving Loom, Loom Weight, Spindle Whorl*

Abstract: In this article, weaving associated finds from the ancient city of Teos are analyzed in terms of form, weight, material and density. After a brief touch on ancient weaving techniques, Production methods, tools and raw materials are examined from broad scope of Ionian region to Teos. In addition to finds directly relating to weaving, such as loom weights, epigraphic data (inscriptions) and weaving relevant archaeological descriptions found in the city were utilized. These data points to various uses of textiles in rituals as offerings or in the daily lives of the inhabitants of the city. Loom weights constitute the majority of the archaeological finds from the city. This provides information about the type of weaving, the yarn used and the loom. Weaving aids such as spindle whorls and needles were found in very small quantities. The scarcity of finds makes it difficult to obtain information about the methods used in spinning the yarn and the various stages such as sewing and decoration after the fabric is produced. Loom weights are very various and rich in terms of gram and form. The form and characteristics of the weights suggest the wide usage of warp-weighted looms in the city.

GİRİŞ¹

Antik Dönem dokuma endüstrisinde önemli bir yere sahip olan İonia Bölgesi dokuma ürünleri, hammadde çeşitliliği ve tekstil ticaretindeki payıyla döneminin dikkat çeken tekstil üretim bölgeleri arasında yer almaktadır². Herodotos, pasajında İonia dokumacılarının Atina modasını belirlediğinden bahseder³. Bu pasaj, bölgenin dokuma endüstrisinde ne kadar etkin bir yere sahip olduğunu göstermesi açısından oldukça önemlidir. İonia kentlerinin bir kısmı yün üretimi ile bilinirken bir kısmı da keten üretiminde döneminin kalite açısından tercih edilen üretim merkezleridir. Bölge kentlerinden Miletos, koyunlardan elde edilen yumuşak yünüyle tanınırken⁴, Erythrai kenti de kaliteli kızıl yün üretimiyle ön plana çıkmaktadır⁵. Keten kumaş ve kumaş boyamada ise Klazomenai kenti bölgenin öncülerindendir⁶. Ephesos'un, keten havlu üretimi meşhur olup⁷ Teos'un da dokuma endüstrisinde önemli bir yere sahip olduğu bilinmektedir. Teos'ta ele geçen bir yazıtta Miletos'un yumuşak ya da sert yünlerinden dokuma yapanların veya pelerin ya da yün giysiler üretenlerin ve bunların ihracatını yapanların vergiden muaf tutulacağından söz edilmektedir⁸. Değinilen bir diğer konu erguvan rengi ve pelerin üretimi için malzeme ithal edenlerin vergiden muaf tutulacağıdır⁹. Bu bilgiler kentte yün dokuma ihracatının kent ekonomisinde

¹ Bu makale Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Arkeoloji (Klasik Arkeoloji) Anabilim Dalı'nda, Prof. Dr. Musa Kadioğlu danışmanlığında tamamlanan "Grek ve Roma Dönemi İonia Bölgesi Dokumacılık ve Dokuma Teknolojileri" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Drexhage 2007, 141.

³ Hdt. I.87.

⁴ Strabon XII.8.16 (C578); ayrıca bkz. Cook 1962, 94-96.

⁵ Plin. *nat.* VII.191.

⁶ Plin. *nat.* VIII.191; ayrıca bkz. Benda-Weber 2013, 177.

⁷ Plin. *nat.* VIII.190; Broughton 1938, 817-826.

⁸ Adak 2021b, 267; Adak 2021c, 231.

⁹ Kadioğlu – Adak 2021, 330-331.

önemli bir yer tuttuğunu ve üreticilerin desteklendiğini göstermektedir. Kentte ele geçen dokuma buluntuları zaman içerisinde sürüklenerek kontektlerini yitirdiği için kesin kronolojik verilere ulaşmamız mümkün olmasa da bu makalede kentin Arkaik Dönem'den Roma Dönemi'ne dokuma endüstrisi araştırılarak, yazıtlar, yapılarıdaki tasvirlerde bulunan dokuma sahneleri, buluntular değerlendirilerek ve kentin çevresindeki diğer şehirlerle kıyaslamalar yapılarak Teos dokumacılığı anlaşılmasına çalışılacaktır.

On iki İon kent devletinden biri olan Teos, Antik Dönem'de Mimas olarak adlandırılan Çeşme-Urla Yarımadası'nın güney sahilinde kurulmuştur¹⁰. Kent günümüzde İzmir'in Seferihisar ilçesinin Sığacık mahallesinde bulunmaktadır¹¹. Günümüze ulaşabilen veriler kentte bireysel ihtiyaca yönelik dokuma üretimi haricinde ticarete yönelik geniş kapsamlı üretimin olduğunu göstermektedir. Kentte 2010 ile 2018 yılları arasında sürdürülen çalışmalarda 442 adet tezgâh ağırlığı ve 13 adet ağırşak ele geçmiştir. Bu çalışma kapsamında tezgâh ağırlıkları ve ağırşaklar biçim (form), ağırlık ve malzeme gibi çeşitli özellikleri göz önüne alınarak değerlendirilmiştir.

Dokuma endüstrisinde kullanılan buluntuların yanı sıra dokumayla ilgili yazılı ve görsel kaynaklar sayesinde Teos antik kentinin tekstil üretiminde önemli bir payı olduğu düşünülmektedir. Kentte ele geçen arkeolojik buluntular üretilen dokuma türleri ve dokuma işlemi hakkında bilgi edinmemizi sağlamaktadır. Erythrai ve Miletos örneğinde olduğu gibi Teos da yün dokumalarıyla öne çıkmıştır. Kentte ince yün dokumaların yoğun olarak üretildiği¹² bunun yanında Kraton'un vasiyeti gibi yazılı kaynaklar vasıtasıyla keten dokumacılığının da yapıldığı bilinmektedir¹³.

DOKUMA ENDÜSTRİSİNE GENEL BAKIŞ

Dokuma, tezgâh kirislerine bağlı, dikey vaziyette duran çözümlü ipliklerinin arasından, yatay halde duran atkı ipliklerinin düz bir şekilde ya da çeşitli motifler ile örülmesi işlemidir¹⁴. Bu işlem sonucunda kumaş ya da hasır, kenevir dokuma parçaları gibi tekstil ürünleri ortaya çıkmaktadır. Dokumalar battaniye, çadır, örtü, giysi olarak hayatın birçok alanında kullanılmaktadır¹⁵. Antik Dönem'in hammadde kaynaklarını incelediğimizde keten ve yün dokumaların başı çektiği görülür¹⁶. Keten iplikleri çeşitli yöntemlerle bitkisel liflerin işlenmesi sonucu elde edilirken, yün iplikleri başta koyun olmak üzere çeşitli tüylü kürke sahip hayvan kıllarının eğrilmesiyle elde edilmektedir. Keten ve yün dokuma ipliklerinin yanında ısırgan otu, kenevir, ağaç kabuğu, hasır gibi çeşitli diğer liflere az da olsa rastlanmaktadır¹⁷. Dokumada üretilecek kumaş cinsi iplik tercihinin önemli hale getirmektedir. Suyu çabuk emen ve terletmeyen keten ince kumaşlar için tercih edilmektedir¹⁸. Kenevir ve ısırgan otu da ince dokumalar için uygun liflere sahiptir; ketene oranla daha uygun fiyatlı oldukları için düşük gelirli taraflardan ya da çuval, sepet gibi dokumalar için

¹⁰ Kadioğlu 2018, 2; Kadioğlu 2021a, 20.

¹¹ Kadioğlu 2021a, 20.

¹² Judeich 1891, 291-295; Demangel – Laumonier 1922, 307-355; Robert – Robert 1976, 175-188; Pleket 1983, 103-106; SEG 2, 579; SEG 26, 1305.

¹³ Rigsby 1996, 137-139.

¹⁴ Andersson-Strand 2015, 50-51.

¹⁵ Jorgensen 2007, 7; Brons 2017, 4.

¹⁶ Abrahams 1908, 97-100; Burke 2010, 7; Andersson-Strand 2015, 44-45.

¹⁷ Barber 1991, 15-19; Andersson-Strand 2015, 44-45; Harich – Schwarzbauer 2016, 113-120; Spantidaki 2016, 32-33.

¹⁸ Wild 2003, 81; Andersson-Strand 2015, 40-44.

tercih edilmişlerdir¹⁹. Isıyı muhafaza etmesi ve kalın koruyucu yapısı için yün tercih edilmektedir²⁰. Yünler koyun gibi hayvanların tüylerinin kırılması sonrasında eğrilmesiyle elde edilmektedir²¹. Dokumacılıkta tezgâh ağırlıkları, ağırşaklar, iğler ve iğneler gibi çok farklı elemanlar bir arada kullanılmaktadır. Tezgâh kirişleri, iğler ve mekikler ahşap gibi uzun süre doğada varlığını koruyamayan organik malzemelerden üretilmektedir²². En temel tanımıyla eğirme işleminde önce iplik bir iğe (ortası şişkin uçları sivri ahşap, kemik gibi malzemelerden üretilen dokuma elemanı) bağlanır sonra bu iğe istenen iplik kalınlığına göre ağırşaklar yerleştirilir ve döndürülerek ham lif iplik haline getirilir. Ağırşaklar gövdelerinin ortasında bir delik bulunan nesnelere. Dönmesini arttırmak için iğnin altına yerleştirilirler. Çoğunlukla bikonik şekilde üretilirler. Yapılan araştırmalar ağırlıklarının 4 gr ile 100 gr arasında olabileceğini göstermiştir²³. Ağırşak gramı arttıkça iplik inceliği de artacaktır. Tezgâh ağırlıkları lentoid, kesik lentoid, piramidal, kesik piramidal, diskoid, küresel, damla, prizmatik dikdörtgen, torus gibi çeşitli formlarda üretilen, gövdeleri üzerinde bir ya da iki adet iplik deliği bulunan dokumaya yardımcı elemanlardır²⁴. Ağırlıkların görevi, dokuma tezgâhına bağlanan dikey iplikler arasındaki mesafeyi açmak ve ip için gereken gerginliği sağlamaktır. Bu sayede yatay iplikler kolay bir şekilde dikey ipliklerin arasından geçirebilmektedir²⁵.

Pişmiş toprak, ahşap veya taştan üretilmiş tezgâh ağırlıkları ve ağırşaklar, Neolitik Dönem'den Roma Dönemi'ne kadar neredeyse aynı yöntemle üretilmeye devam etmişlerdir²⁶. Dokunacak kumaş cinsine göre farklı form ve ağırlıklarda tezgâh ağırlıkları tercih edilmektedir²⁷. Kaba, seyrek dokuma için kalın ve ağır, kaba sık dokuma için ince ve ağır tezgâh ağırlıkları tercih edilirken, ince-seyrek bir kumaş için hafif ve kalın ağırlık, ince-sık kumaş için hafif ve ince ağırlık kullanılması gerekmektedir²⁸. Kısaca keten gibi ip dayanıklılığı daha az ve daha ince kumaşlar için gramı az ve formu dar (diskoid, piramidal gibi) tezgâh ağırlıkları tercih edilirken yün dokumalarda gramı fazla ve form olarak daha kalın (lentoid, küresel) ağırlıklar kullanıldığı düşünülmektedir²⁹.

Tekstil üretim safhası, hammaddenin toplanması, temizlenmesi, yıkanması, eğrilmesi, boyanması, dokunması ve dikilmesi olarak sıralanmaktadır³⁰. Dokuma işlemi ahşap dokuma tezgâhlarında gerçekleştirilir. Bu işlem için üç temel tezgâh türü kullanılmaktadır (Fig. 1a-c): 1a- Yatay yer tezgâhları dört tarafı kirişlerle çevrili üst ve alt kirişe iplikler bağlanarak dokuma işleminin gerçekleştirildiği basit tezgâhlardır. Bu tezgâhlarda tezgâh ağırlığı kullanılmadan küçük ölçekli dokumalar kolaylıkla üretilebilir³¹. 1b- Çift kirişli dikey tezgâhlar ebat olarak daha uzun ve

¹⁹ Shams 1987, 25-28; Barber 1998, 650-651.

²⁰ Moeller 1967, 15; Zimmer 1982, 25-27; Andersson-Strand 2015, 42.

²¹ Plin. *nat.* VIII.197; Spantidaki 2016, 33-34.

²² Andersson-Strand 2015, 45-46.

²³ Andersson-Strand 2010,12-15; Andersson-Strand 2015, 47-48.

²⁴ Andersson-Strand – Nosch 2015, 147-149.

²⁵ Dokuma sistemleri ve farklı dokuma tarzları için bkz. Andersson-Strand 2015, 48-50; Spantidaki 2016, 60-61.

²⁶ Levy – Gilead 2013, 30-31; Rahmstorf 2015, 3-5; Guzowska ve diğ. 2015, 314-317; Tsakirgis 2016, 167.

²⁷ Mazäre 2014, 22-23.

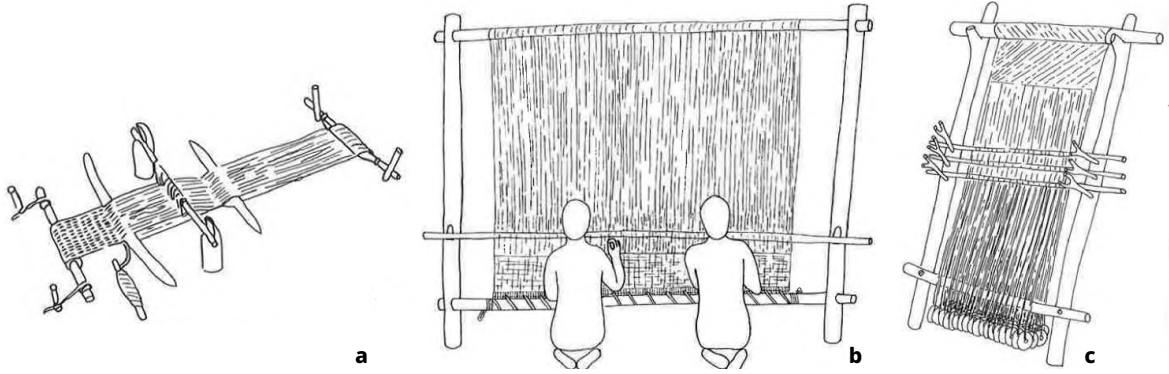
²⁸ Mårtensson ve diğ. 2009, 387-390; Spantidaki 2016, 66-68.

²⁹ Mazäre 2014, 22-23.

³⁰ Andersson-Strand 2010, 10-11.

³¹ Deighton 2000, 46-47; Wild 2003, 83-87; Andersson-Strand 2015, 50-51; Spantidaki 2016, 52.

geniş tezgâhlardır, yatay yer tezgâhına göre daha uzun dokumalar elde etmek için kullanılmışlardır³². Bu tezgâh türünde de tezgâh ağırlığı kullanılmamaktadır. Alt ve üst kirişlere bağlanan iplikler arasında dokuma eylemi gerçekleştirilmektedir. Bu durum dokuma uzunluğunu tezgâhla sınırlandırmaktadır³³. 1c- Büyük ölçekli dokumalar için üst ve yanlarda kirişleri bulunan çözümlü ağırlıklı tezgâhlar kullanılır. Bu tezgâhların üst kirişine iplikler bağlanır ve bu ipliklerin alt kısmına tezgâh ağırlıkları geçirilir. Seyrek bir kumaş isteniyorsa lentoid³⁴ gövde ortasından bombe yapan bir tezgâh ağırlığı seçilerek ipliklerin arası açılır ya da piramidal tezgâh ağırlıklarıyla iplikler eşit aralıklarda ve sık olarak tezgâha konumlandırılır³⁵. Bu dokuma tezgâhlarının erken dönemlerde Anadolu ve Yunanistan da sıklıkla kullanıldığını gösteren birçok dokuma ağırlığı ele geçmiştir³⁶. Çözgü ağırlıklı dokuma tezgâhının kullanımına dair Anadolu için en erken örnekler Çatalhöyük'ten gelmektedir³⁷. Girit ve Kıbrıs adalarında da çözgü ağırlıklı tezgâhlara işaret eden Neolitik Dönem'e ait tezgâh ağırlıkları ele geçmiştir³⁸.

Fig. 1a: Yatay yer tezgâhı (Andersson-Strand 2015, 51, Fig. 2.18); **b:** Çift kirişli dikey dokuma tezgâhı (Andersson-Strand 2015, 54, Fig. 2.22); **c:** Çözgü ağırlıklı dokuma tezgâhı (Andersson-Strand 2015, 53, Fig. 2.21).

Dokumanın büyüklüğüne göre kullanılan ağırlık sayısı farklılık göstermektedir. Bu durum diskoid, lentoid, piramidal, küresel gibi farklı formların üretimini gerekli kılmıştır³⁹. Bu formlar çeşitli ağırlıklarda ve büyüklüklerde üretilmiştir. Bir dokuma tezgâhı için kaç adet tezgâh ağırlığı kullanıldığına dair çeşitli araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Gordion'da dokuzuncu yüzyıldan kalma bir yapının zemininde 1,59 m uzunluğunda bir çizgi halinde 21 ağırlıktan oluşan bir grup bulunmuştur⁴⁰. Olynthos'da evlerin odalarında 20 adetten oluşan dört grup dokuma ağırlığı ele

³² Dokuma tezgâhlarıyla ilgili daha detaylı bilgi için bkz: Andersson-Strand 2015, 53-55.

³³ Andersson-Strand 2015, 54.

³⁴ Lentoid form: Ön yüzden bakıldığında bir daireyi andıran, orta kısımlarda ön ve arka yüzde dışbükey açı yapan üç boyutlu geometrik şekildir (<https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/oi/authority.20110803100100140>, erişim tarihi: 07.08.2025.).

³⁵ Burke 2010, 11-13; Andersson-Strand 2015, 52-54.

³⁶ Martin 2010, 12.

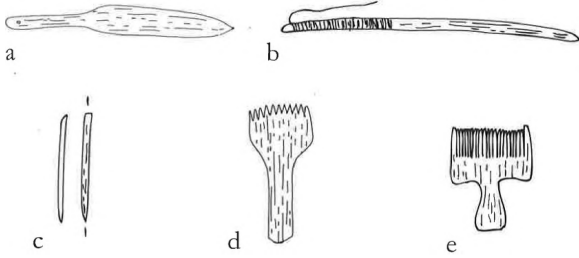
³⁷ Burnham 1965, 173.

³⁸ Martin 2010, 12.

³⁹ Andersson-Strand – Nosch 2015, 147-149.

⁴⁰ DeVries 1980, 39.

geçmiştir. Bir başka evde 71 adet ağırlık bulunmuştur⁴¹. Günümüze ulaşan Norveç çözüğü ağırlıklı dokuma tezgâhlarının 13 ile 59 arasında değişen çeşitli sayılarda tezgâh ağırlıkları ile üretim yaptıkları tespit edilmiştir⁴². Bu durum 13 adet gibi az sayıda ya da 71 adet gibi çok sayıda ağırlıkla dokuma yapılabileceğini göstermektedir.

Fig. 2: Dokumaya yardımcı elemanlar (Andersson-Strand 2015, 52, Fig. 2.19).

Tezgâh ağırlıkları ve ağırşaklarla beraber çeşitli elemanlar da dokumaya yardımcı malzemeler olarak kullanılmaktadır. Bunların başında eğrilen ipliklerin sarılıp muhafaza edildiği makaralar ve bobinler gelmektedir⁴³. Dokuma tezgâhında ipliklerin ayrılması için bıçaklar, sıkılaştırılması için taraklar ve kumaşın dikilmesi için iğne kullanılmaktadır (Fig. 2)⁴⁴. Dokuma işleminin gerçekteleştikten sonra kumaş bazen boyanmaktadır. Boyamada pek çok farklı rengin kullanıldığı bilinmektedir⁴⁵.

TEZGÂH AĞIRLIKLARI VE BÖLGESEL DAĞILIMLARI

Tezgâh ağırlıklarının biçimleri ile ilgili bir genelleme yapmak oldukça zordur. Bunun temel nedeni çeşitli bölgelerde ve zamanlarda farklı tip ve ağırlıklarda tezgâh ağırlıkları ve ağırşakların tercih edilmesidir⁴⁶. Dokuma endüstrisi genel olarak değerlendirildiğinde neredeyse tüm bölgelerde benzer sistemlerin kullanıldığı bilinmektedir. Bu durum günümüze kadar da benzer şekilde devam etmiştir. Günümüz dokuma endüstrisinde el işçiliğinin yerini makineler almasına rağmen bazı bölgelerde hala el işçiliği devam etmektedir. Ahşap ve kemik parçalardan oluşan dokuma tezgâhları yerini farklı metal malzemeler ile desteklenen daha dayanıklı tezgâhlara bırakmıştır⁴⁷.

Antik Dönem'de çeşitli bölge ve kentlere atfedilen tezgâh ağırlığı ve ağırşak formları olmasına rağmen kesin yargılarda bulunmak güçtür. Araştırma yapılan bazı bölgelerden elde edilen verilere göre; Olynthos'ta Arkaik ve Klasik Dönem'de piramidal tezgâh ağırlıkları daha fazla tercih edilirken, Klasik ve Hellenistik Dönem'e gelindiğinde piramidal tezgâh ağırlıkları yerlerini konik formlu ağırlıklara bırakmıştır⁴⁸. Rhodos ve Girit'te de benzer bir durum söz konusudur. Geç Geometrik ve Erken Arkaik Dönem'de piramidal formlu tezgâh ağırlıkları daha fazla gözlemlenmektedir. Erken Hellenistik Dönem'de Korinth'te konik formlu tezgâh ağırlıkları daha çok karşımıza çıkmaktadır⁴⁹. Delos, Eretria ve Ege adalarında farklı olarak diskoid formlu ağırlıklar daha

⁴¹ Hoffmann 1964, 118-120; Cahill 2002, 173.

⁴² Cahill 2002, 171-173.

⁴³ Moeller 1967, 15.

⁴⁴ Andersson-Strand 2015, 52.

⁴⁵ Dokumaların boyanma aşaması ve kullanılan renklere dair detaylı bilgi için bkz. Alberti 2017, 60-65.

⁴⁶ Lawall 2014, 164-167.

⁴⁷ Andersson-Strand 2015, 45-47.

⁴⁸ Cahill 2002, 71-72; Lawall 2014, 161-166.

⁴⁹ Davidson 1952, 464-468.

fazladır⁵⁰. Miletos'ta Klasik Dönem'de lentoid ağırlıklar diğer tezgâh ağırlığı tiplerine oranla karşımıza daha çok çıkmaktadır⁵¹. Ephesos'ta yapılan çalışmalarda Hellenistik Dönem'de lentoid tezgâh ağırlıkları daha çok tercih edilirken Roma Dönemi'nde bu durum değişiklik göstermiştir. Roma Dönemi'nde piramidal tezgâh ağırlıklarının sayısı artmıştır⁵². Şimdiye kadar yapılan çalışmalar belirli kentleri ve belirli zaman aralıklarını kapsamaktadır. Bu durum kesin veriler elde edilmesini güçleştirmesine rağmen konu hakkında genel bir fikir vermesi açısından oldukça önemlidir. Bölgesel ve dönemsel farklılıkların iklim koşulları, kültürel tercihler ve moda anlayışı gibi çeşitli etkenler sonucu şekillendiği anlaşılmaktadır.

TEOS'TA DOKUMACILIK

Teos antik kentinde ele geçen buluntular, yazıtlar ve kabartma frizler üzerindeki tasvirler, kentin dokuma endüstrisine dair sınırlı bilgiler vermektedir. Teos Dionysos Tapınağı'na ait olma ihtimali yüksek iki friz bloğu üzerindeki figürlü tasvirler adeta dokuma endüstrisinin bir canlandırması gibidir. Tapınağa ait 65 adet friz bloğu günümüze ulaşmıştır. Bugün İzmir Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen frizlerin merkezinde Tanrı Dionysos ve Ariadne'nin⁵³ yer aldığı düşünülen sahne bulunmakta olup merkezin etrafında çeşitli Dionysiak sahneler yer almaktadır⁵⁴. Bu eğlence sahnelerinde silen, satyr, maenad, Pan ve kentaurosların betimlendiği gözlemlenmektedir. Dionysiak konuların dışında iki friz bloğu doğrudan dokuma konusuyla ilgili olup Dionysos Tapınağı'na ait oldukları muhtemeldir (Fig. 3).

Bu friz bloklarından sol taraftakinde, en solda cepheden ayakta duran bir figür, yanında sahnenin merkezi kabul edebileceğimiz alana doğru yönelen ve *aulos* (çift flüt) çalan figür yer almaktadır⁵⁵. Bu iki figürü takip eden sahnede sol elinde uzun bir asa taşıyan *himation* giymiş bir erkek figürü, önünde *thymiaterion* (tütsü altarı) betimlenmiştir⁵⁶. Sağ taraftaki diğer friz bloğunda *thymiaterion*'un hemen yanında bir tanrıçaya ait cepheden betimlenmiş bir kült heykeli

Fig. 3: Teos Dionysos Tapınağı'na ait (?) iki friz plakası (İzmir Arkeoloji Müzesi, D.A. Kolençoğlu).

⁵⁰ Lawall 2014, 161-166.

⁵¹ Voigtländer 1982, 109.

⁵² Trinkl 2007, 81-84.

⁵³ Ariadne: Kral Minos ve Pasiphae'nin kızı. Theseus'a Girit'in boğası Minotauros ile *Labyrinthos* mağarasında verdiği mücadelede bir yumak iplik ile çıkışı bulmasında yardım etmiştir. Bernhard – Daszewski 1986, 1050.

⁵⁴ Fuchs 2018, 149-150; Özgan 2020, 251-256; Fuchs 2021, 18-22; Kadioğlu 2021d, 210-213.

⁵⁵ Kadioğlu 2021d, 210-211.

⁵⁶ Franken – Wrede 2018, 514-515; Fuchs 2018, 152; Kadioğlu 2021d, 208-213.

tasvir edilmiştir⁵⁷. Teos'ta denizlerin tanrıçası Leukothea için her yıl festival düzenlendiği bilinmektedir⁵⁸. Bu figürün tanrıça Leukothea olabileceği öne sürülmüştür⁵⁹. Tanrıçaya ait kült heykeli figürü, diğer figürlerden daha kısa betimlenmiştir. Tanrıçanın iç giysi olarak kalın ve yuvarlak yakalı *khiton* giydiği anlaşılmaktadır. Tanrıçanın kült heykelinin yanında sağ eliyle heykele dokunan *himation* giyimli bir erkek figürü daha yer almaktadır. Bu erkek figürün arkasından yine çift flüt çalan bir kadın gelmektedir. Kabartma frizin sonunda tanrıça heykeline yönelmiş, kumaş taşıyan iki adet kadın figürü betimlenmiştir⁶⁰. Kumaşın iki kişinin taşıyacağı kadar büyük olduğu ve kumaşın ucunda püsküller işlendiği anlaşılmaktadır.

Dokumaların adak olarak kullanıldığı, antik kaynaklar ve çeşitli betimler vasıtasıyla bilinmektedir⁶¹. Söz konusu sahnede dokuma sunumunun gerçekleştirildiği *peplophoria* ritüelinin betimlendiği düşünülmektedir⁶². *Peplophoria* ritüelinde adak için yeni dokunmuş ya da öncesinde temin edilmiş kumaş kullanılmaktadır⁶³. Bu kumaş çok nadiren *khiton* ya da *khlamys* olabilir, genellikle de bir *peplos*'tur bu yüzden de bu ritüele *peplophoria* adı verilmiştir⁶⁴. Bu ritüelde rahibeler bazen de rahiplerden oluşan bir alayla kutsal dokumalar adak olarak sunulmaktadır⁶⁵. Dokumaların adak olarak kullanılması Eski Yunan tasvir sanatında sıklıkla görülmektedir. Bunun en ünlü örneği tanrıça Athena onuruna Atina Akropolis'i'nde her yıl düzenlenen *peplophoria* şenlikleridir⁶⁶. Bu şenliklerde adak olarak hazırlanan kumaşın çoğunlukla kutsal alanın içerisinde dokunduğu edebi kaynaklar vasıtasıyla bilinmektedir⁶⁷. Fakat bu durum her zaman geçerli değildir. Bazı örneklerde mevcut kumaşların da tanrıçalara veya tanrılara adandığı Homeros'un metinlerinde geçmektedir. Homeros, Hektor'un Troia'yı korumak için annesi Hekabe'ye, tanrıça Athena'ya en büyük ve en güzel *peplos*'larını adamasını söylediğinden bahsetmektedir⁶⁸. Teos frizlerine konu olan kumaşın kutsal alan içerisinde dokunup dokunmadığı bilgisine maalesef sahip değiliz. Fakat friz tıpkı Atina'da olduğu gibi dokumacılığın toplumda önemli bir yeri olduğunu ve bu kentte dokumaya dair bir ritüel gerçekleştirildiğine işaret etmektedir.

Teos'ta dokumacılık üzerine bilgi edinilen bir diğer kaynak Ulamış vergi kararnamesidir⁶⁹. MÖ 300 civarına tarihlenen kararnameden, vergilendirilen çeşitli tarımsal ürünler ve hizmetler ile kullanılan hammaddeler hakkında bilgi edinilmekteyiz⁷⁰. Kararnamenin dokuma ile ilgili kıs-

⁵⁷ Kadioğlu 2021d, 210-213.

⁵⁸ Larson 2007, 187-188; Fuchs 2018, 153; Fuchs 2021,18-22; Adak 2021a, 129-131.

⁵⁹ Strabon XIV.1.2 (C 633); Paus. VII.3.4; Fuchs 2018, 152-153.

⁶⁰ Fuchs 2018, 153-155; Kadioğlu 2021d, 210.

⁶¹ Lovén 2007, 230.

⁶² Franken – Wrede 2018, 514-515.

⁶³ Paus. III.16.2, VI.24.10; Mansfield 1985, 275-284.

⁶⁴ Greco 1997, 193-195; Gleba 2008, 185-187.

⁶⁵ Barber 2007, 176; Spantidaki 2014, 33; Franken – Wrede 2018, 514-515.

⁶⁶ Greco 1997, 193-195; Gleba 2008, 185-87.

⁶⁷ Paus. III.16.2, VI.24.10.

⁶⁸ Hom. *Il.* II.6, 269-310.

⁶⁹ Judeich 1891, 291-295; Demangel – Laumonier 1922, 307-312; Pleket 1964, 35; Andreades 1965,166-169; Robert-Robert 1976, 175-178; Kadioğlu – Adak 2021, 330.

⁷⁰ Kadioğlu – Adak 2021, 330-331.

mında hammaddelerin yanı sıra kullanılan ya da daha çok tercih edilen renklere, yün üreticilerinden alınan vergilere veya diğer kentlerden gelen yünlerle dokuma yapan üreticilerin vergi miktarlarına, vergiden muaf oldukları durumlara değinilmiştir⁷¹:

*Pelerin veya [yün giysi] ya da yumuşak veya sert Miletos yününden ... benzer ürün üretenler bunları yerinde sattıklarında veya ihraç ettiklerinde vergiden muaf tutulsunlar. Pelerin üretimi için veya erguvan... için ithal ettikleri her türlü madde için de vergiden muaf olsunlar*⁷².

Pasajdan yola çıkarak yumuşak veya sert Miletos yününün Teos dokumalarında kullanıldığını ve bu yünlerle üretilen ürünlerin ticaretinin yapıldığını öğrenmekteyiz. Teos'ta pelerin dokumaların tercih edildiği hatta haklarında kararname çıkartılacak ve vergi indirimi sağlanacak kadar çok üretildiği söz konusu yazıttan anlaşılmaktadır. Antik Dönem tekstil endüstrisinde erguvan renginin diğer renklere oranla daha çok rağbet gördüğünü ve bu rengin krali, asil sayıldığını bilmekteyiz⁷³. Teos dokumalarında da erguvan renginin tercih edildiği kararname vasıtasıyla öğrenilmektedir.

Dokumaya dair bilgi edinebildiğimiz bir diğer kaynak Büyük Antiokhos yazıtıdır. Büyük Antiokhos, Teos topraklarını kutsal ve dokunulmaz ilan etmiş ve kenti çeşitli vergilerden muaf tutmuştur⁷⁴. Bunun üzerine Teoslular minnettarlıklarının bir göstergesi olarak *agora*'daki çeşmeyi onarmış, Büyük Antiokhos'un eşi Laodike'ye ithaf etmişlerdir⁷⁵. Kararnamede çeşmenin sularının kurban törenleri veya düğün törenlerinde kullanılabileceğinden ve bu ritüeller için su alanların beyaz kıyafetler giymeleri gerektiğinden bahsedilmektedir⁷⁶. Bu kararnamede kumaş üretimine ilişkin doğrudan bir bilgi olmamasına rağmen kentte bulunan kültler ve ritüellerde, kullanılan dokumalar ile bunların renklerine dair bilgi edinebilmekteyiz. Beyaz rengin Antik Dönem'de pek çok durumda kutsal ve saygın kabul edildiği bilinmektedir⁷⁷. Diğer renklere oranla özellikle kutsal mekânlarda ve törenlerde daha çok tercih edilen bu rengin Teos'ta da benzer bir değer gördüğü ilgili kararnameden anlaşılmaktadır.

Kararnamelerin yanı sıra tapınak demirbaş kayıtlarından ve vasiyetnamelerden de kentteki dokuma ürünleri hakkında bilgiler edinmekteyiz. Bahsi geçen vasiyetlerde kişilerin mal varlıkları; halı, giysi çeşitleri ya da sepet gibi eşyaların renk ve sayısı ile yün veya keten gibi kullanılan hammadde cinsi gibi bilgiler edinebilmekteyiz⁷⁸. Teos'ta Attalistsai Derneği başkanı ünlü flütçü Kraton'un vasiyetnamesi bu duruma örnektir. MÖ 2. yüzyıla tarihlenen vasiyette tören ziyafetlerinde kullanılmak üzere bıraktığı eşyalar detaylı olarak listelenmiştir. Bu listede iki yanı saçaklı 9 adet halı ile 9 adet yumuşak halı, dirsek dayamak için yumuşak cinsten keten yastıklar yer almaktadır⁷⁹. Terletmeyen ince bir kumaş olan keten, yastıklar için tercih edilirken kalın ve ısıyı muhafaza etmede daha kullanışlı olan yün ise halılar için tercih edilmiş olmalıdır. Halı türleri

⁷¹ Kadioğlu – Adak 2021, 331.

⁷² SEG 26, 1305; Robert – Robert 1976, 175-180; Pleket 1983, 103-106; Kadioğlu – Adak 2021, 331.

⁷³ Reinhold 1970, 40; Schieck 2012, 99.

⁷⁴ Herrmann 1965, 86-88; Kadioğlu 2021e, 306-307.

⁷⁵ Herrmann 1965, 86-88; Rigsby 1996, 286-287; Kadioğlu 2021e, 306-307.

⁷⁶ Herrmann 1965, 36-41; Oliver 1968, 321-322; Dunst 1964, 170-172; Daux 1973, 235-236; Giovannini 1983, 178-184; Kadioğlu 2021e, 306.

⁷⁷ Brons 2017, 291-292.

⁷⁸ Rigsby 1996, 137-139.

⁷⁹ Rigsby 1996, 137-139; Kadioğlu 2021b, 50-51.

arasında yumuşak ve sert olarak iki cinsten bahsedilmesi dikkat çekicidir. Yün bir halı sık dokunarak sert ya da seyrek dokunarak yumuşak olarak üretilebilir. Ketenden dokunan halılar daha yumuşak ve ince olurken yün halılar daha kalındır.

TEOSTA BULUNAN AĞIRŞAKLAR

Ağırşaklar ipliğin eğrilmesinde kullanılır. Genellikle ahşaptan üretilen bir mekik, iç ucuna bağlanarak iplik inceltip dokumaya hazır hale getirilmektedir. İplik hangi kalınlıkta isteniyorsa ağırşak gramı ve ebatı ona göre seçilmektedir⁸⁰. Ahşap, kurşun, bronz ya da taş örnekleri bilinse de ağırşaklar da tıpkı tezgâh ağırlıkları gibi çoğunlukla pişmiş topraktan üretilmektedir⁸¹. Teos buluntuları içerisinde 4 adet konveks, 9 adet bikonik formlu pişmiş toprak ağırşak yer almaktadır (Fig. 4). Bunlardan 3 tanesi 0-10 gr, 4 tanesi 10-20 gr, 1 tanesi 20-30 gr, 2 tanesi 30-40 gr, 2 tanesi 40-50 gr ve 1 tanesi 80-90 gr olarak üretilmiştir (Tab. 1). Üzerlerinde monogram ya da grafiti bulunmayan ağırşakların hamur özelliklerini incelediğimizde az miktarda taşçık ve mika katkılı ince hamurdan üretildikleri görülmektedir. Hamur yapıları bazı dokuma ağırlıklarının hamurlarına benzer olmalarına rağmen sayılarının çok az olması nedeniyle karşılaştırma yapmak oldukça zordur. Özellikle bikonik formun yaygın olarak tercih edildiği ve ahşap örneklerinin mevcut olduğu bilinmektedir⁸². Kentte çok az sayıda ağırşak ele geçmesi bu durum ile ilişkilendirilebilir.

Ağırşakların 8 tanesi Dionysos Tapınağı'nda, 2 tanesi Hellenistik Surda, 2 tanesi Roma Tiyatro'sunda ve 1 tanesi yüzeyde ele geçmiştir (Tab. 2). Buluntuların azlığı kentte iplik eğirme işleminin türleri ve yöntemlerine dair bilgi edinmemizi zorlaştırmaktadır. Daha önce değindiğimiz gibi yazıtlar Miletos'tan alınan ham yünlerden bahsetmektedir. Bu yünler iplik haline getirilmiş ve dokumalarda kullanılmış olmalıdır. İlerleyen dönemlerde yapılacak kazılarda ele geçecek yeni buluntular sayesinde ağırşak sayıları artarak konu hakkında daha detaylı bilgi edinmemiz mümkün olabilir.

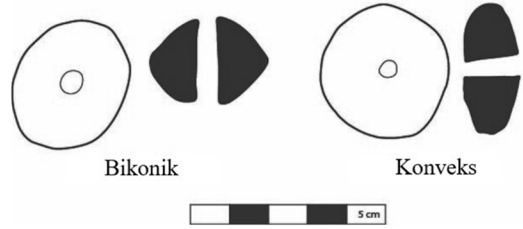

Fig. 4: Teos ağırşak formları (Kolenoğlu 2019, Şekil 3).

	0-10 gr	10-20 gr	20-30 gr	30-40 gr	40-50 gr	80-90 gr
Bikonikal	3	4	1	1		
Konveks				1	2	1

Tab. 1: Teos ağırşak formlarının gramlarına göre dağılımı.

	Bikonikal	Konveks
Dionysos Tapınağı	6	1
Dionysos Tapınağı Propylon		1
Hellenistik Sur	2	
Tiyatro	1	1
Yüzey		1
TOPLAM	9	4

Tab. 2: Teos ağırşaklarının buluntu yerlerine göre dağılımı.

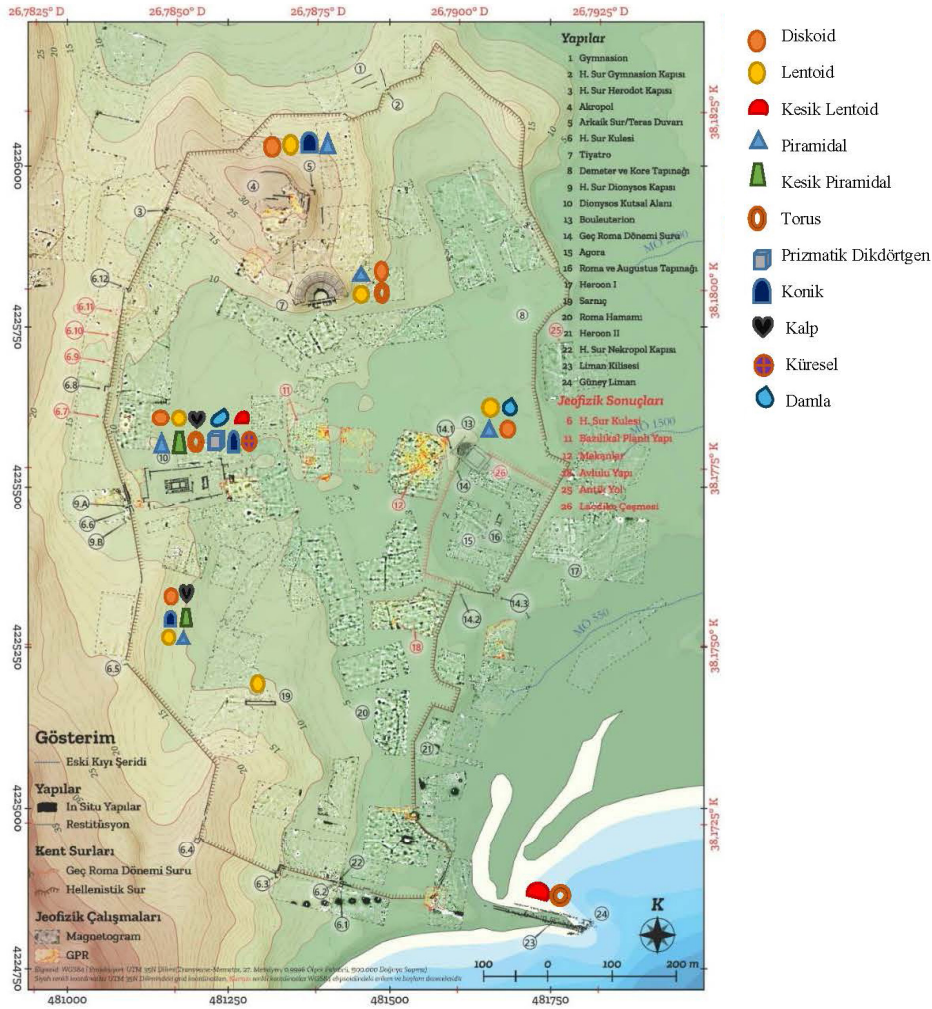
⁸⁰ Moeller 1967, 15.

⁸¹ Levy – Gilead 2013, 30-31; Rahmstorf 2015, 3-5; Guzowska ve diğ. 2015, 314-317.

⁸² Aytaç 1982, 3; Tütüncüler 2005, 93; Yalçın – Karaoğlan 2010, 5.

TEOS DOKUMA TEZGÂH AĞIRLIKLARI

Tezgâh ağırlıkları genelde pişmiş toprak gibi görece daha dayanıklı ve ucuz malzemeden üretilmektedir. Bu durum pişmiş toprak tezgâh ağırlıklarının çoğunun günümüze ulaşmasını sağlamıştır. Ancak dokumaya ilişkin olarak günümüze ulaşabilen tekstil buluntuları Teos'ta ele geçmemiştir. Bu sebeple kentte bulunan 442 adet tezgâh ağırlığı dokuma faaliyetlerini anlamamıza yardımcı olmaktadır. Pişmiş toprak tezgâh ağırlıklarının, üretim kolaylığı ve maliyetinin ucuz oluşu gibi nedenlerden ötürü daha çok tercih edildiği bilinmektedir⁸³. Ağırlıkların üretim yöntemlerini kesin olarak belirlemek zordur. Çok sayıda ele geçmeleri nedeniyle bir atölyede üretilmiş olabilecekleri gibi dokumacı tarafından da üretilmiş olabilirler. Ağırlıklar Dionysos Kutusal Alanı, Bouleuterion, Akropolis, Güney Liman, Tiyatro ve Hellenistik Sur gibi kentin çeşitli kamu yapılarında ele geçmiştir (Fig. 5)⁸⁴.

Fig. 5: Teos tezgâh ağırlıklarının bölgelere ve formlara göre dağılımı (Kadioğlu 2021, Plan 3 düzenlenmiştir).

⁸³ Tsakirgis 2016, 167.

⁸⁴ Kolenoglu 2019, 78-79.

	Akropol	Bouleuterion	Dionysos Kutsal Alanı	Altar	Propylon	Güney Liman	Hellenistik Sur	Nekropol	Tiyatro	Sarnıç	Yüzey
Damla		1	1						1		
Diskoid	2	12	62	2	8		27	1	15		31
Kalp			1				1				
Konik			9	4	1		1		2		
Küresel			1						2		
Kesik Küresel							1				
Lentoid	2	13	70	4	5		22		16	1	7
Kesik Lentoid		1	6		1	1			1		1
Piramidal		1	15	2	4		8		8		2
Kesik Piramidal		4	22		2		13		5		7
Prizmatik Dikdörtgen			2								
Torus			1		2	1			2		3
TOPLAM	4	32	190	12	23	2	73	1	52	1	52

Tab. 3: Teos ağırlıklarının buluntu yerlerine göre dağılımı (Kolenoğlu 2019, Tablo 10).

Dionysos Kutsal Alanı'nda 2010 yılından itibaren *temenos* ve çevresinde, güney ve doğu *stoa*'da, altar ile *propylon*'da sürdürölen kazı çalışmalarında toplam 202 adet pişmiş toprak tezgâh ağırlığı ele geçmiřtir⁸⁵ (Tab. 3) ve bu örnekler kentteki en yoğun ağırlık buluntu grubunu oluşturmaktadır. Söz konusu örneklerin çoğu, zamanla orijinal kontekstlerini yitirmiş oldukları için mekân ve ağırlık ilişkisi hakkında çıkarım yapmak güçtür. Buluntular ikili ya da üçlü gruplar halinde farklı yıllarda ele geçmiştir. Kentte tespit edilen diğer buluntular ve mimari öğeler doğrultusunda ağırlıkların Hellenistik Dönem ile Roma Dönemi arasına tarihlendirilmesi önerilebilir.

Tezgâh ağırlıkları 10 ile 200 gr arasında değişen çeşitli ağırlıklarda üretilmişlerdir. Bu ağırlıkları detaylı olarak incelediğimizde 0 ile 10 gr arasında 8, 10 ile 20 gr arasında 30, 20 ile 30 gr arasında 39, 30 ile 40 gr arasında 46, 40 ile 50 gr arasında 55, 50 ile 60 gr arasında 51, 60 ile 70 gr arasında 33, 70 ile 80 gr arasında 27, 80 ile 90 gr arasında 21, 90 ile 100 gr arasında 15, 100 ile 200 gr arasında 67, 200 ile 300 gr arasında 32, 300 gr üstünde 9 adet, ağırlığı ölçülemeyen 9 adet ağırlık bulunmaktadır (Tab. 4)⁸⁶. Ağırlıkların delik çapları 0,2 cm ile 0,7 cm arasında değişmektedir.

⁸⁵ Kadioğlu 2021d, 196.

⁸⁶ Teos'ta ele geçen tezgâh ağırlıklarının daha detaylı gram ve form bilgisi için bkz. Kolenoğlu 2019, 75-80.

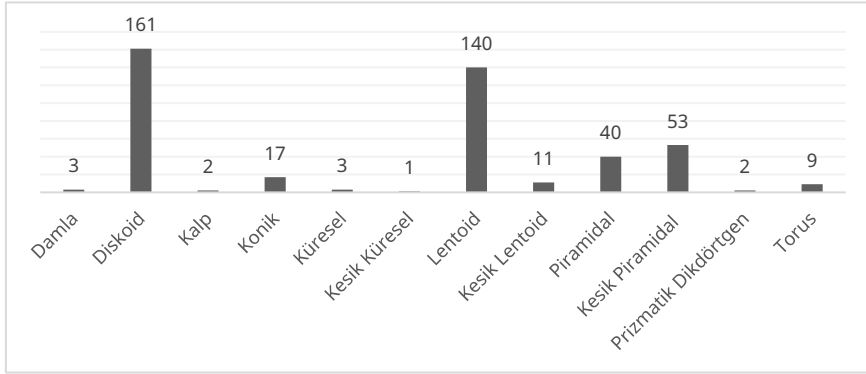
	0-10 gr	10-20 gr	20-30 gr	30-40 gr	40-50 gr	50-60 gr	60-70 gr	70-80 gr	80-90 gr	90-100 gr	100-200 gr	200-300 gr	300 gr üstü	?
Damla					1	1			1					
Diskoid	6	22	18	22	24	19	15	12	4	5	10	1		3
Kalp			1		1									
Konik			2	1	2	2	1			2	4	2	1	
Küresel			1						1	1				
Kesik Küresel									1					
Lentoid	1	7	16	20	24	24	11	11	10	3	13			
Kesik Lentoid						1	1	1	1		7			
Piramidal		1	1	2	2			2	1	1	11	12	5	2
Kesik Piramidal				1	1	3	4	1	2	2	17	16	3	3
Prizmatik Dikdörtgen							1				1			
Torus	1					1				1	4	1		1
TOPLAM	8	30	39	46	55	51	33	27	21	15	67	32	9	9

Tab. 4: Teos Ağırılıklarının form ve gramlarına göre dağılımı (Kolenoglu 2019, Tablo 9)

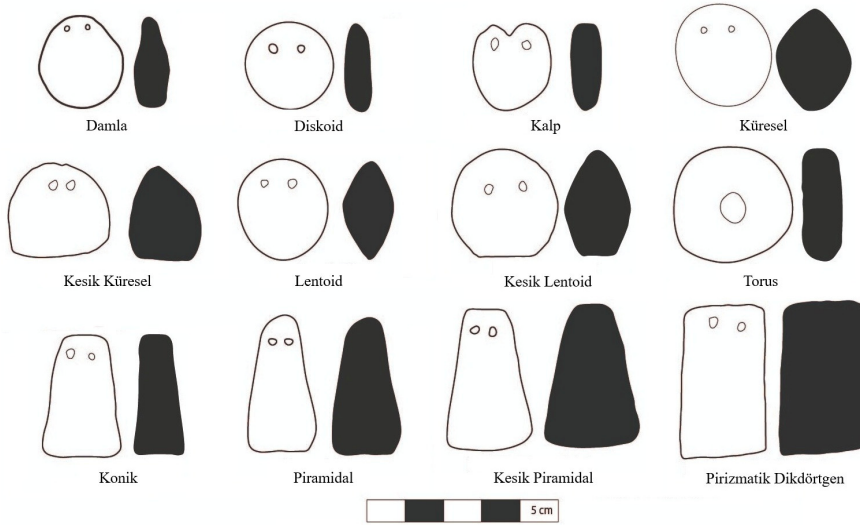
Bu ağırlıklardan 40-50 gr arasında olanlar ile 100-200 gr olan görece daha ağır tezgâh ağırlıkları, diğerlerine oranla daha çok tercih edilmiş gibi görünmektedirler. Ağırlık ve dokuma arasındaki ilişkiye baktığımızda gram ne kadar fazlaysa tezgâhtaki ipi o kadar aşağı çekecek ve inceltecektir, ne kadar gram azsa bu gerilim daha az olacak ve iplik daha kalın olacaktır. Teos özelinde bu durumu incelediğimizde 100-200 gr gibi gerginliği arttırıp ipi incelten ağırlıklarla beraber 40-50 gr gibi ipi çok inceltmeyen ağırlıklar tercih edilmiştir. Her dokuma farklı tip ve gramdaki tezgâh ağırlığına gereksinim duymaktadır. Genel geçer ölçülerden söz etmemiz mümkün değildir. Fakat eldeki verilerden yola çıktığımızda 40-50 gr tezgâh ağırlıklarıyla daha kırılğan olan keten bir iplik kolaylıkla dokunabilir, aynı mantıkla 100-200 gr arasındaki ağırlıklar muhtemelen kalın yün ipliklere gerekli gerginliği sağlamak için kullanılmış olmalıdır.

Teos'ta bulunan dokuma tezgâh ağırlıklarının büyük çoğunluğu lentoid (140 adet) ve diskoid (161 adet) forma sahiptir. Dokuma tezgâhı formları; damla (3 adet), diskoid (161 adet), kalp (2 adet) konik (17 adet), küresel (3 adet), kesik küresel (1 adet), piramidal (40 adet), kesik piramidal (53 adet), prizmatik dikdörtgen (2 adet), torus (9 adet), kesik lentoid (11 adet) ve lentoid (140 adet) şeklinde sıralanabilir (Fig. 6).

Tüm bu veriler bize kentin form açısından oldukça zengin olduğunu ve bilinen tezgâh ağırlığı form tiplerinin birçoğuna sahip olduğunu göstermektedir (Fig. 7). Merkezden dışarı doğru bombe yaparak iplikler arasındaki mesafeyi açmaya yarayacak lentoid formun ve sahip olduğu

Fig. 6: Teos ağırlık formlarının dağılımı (Kolenoğlu 2019, Tablo 5).

Fig. 7: Teos tezgâh ağırlıkları formları (Kolenoğlu 2019, Şekil 2).

disk biçimiyle yine iplik arasındaki mesafeyi açacak diskoid formun kentte daha fazla ele geçtiği görülmektedir. Bu durum çok ince iplikten üretilen, iplikler arası mesafelerin çok az olduğu sık dokumalar yerine daha kaba dokumaların tercih edildiğine işaret etmektedir.

Dokuma buluntuları üzerine detaylı araştırmalar yapılan Ephesos ve Miletos ile karşılaştırdığımızda bulunan tezgâh ağırlıkları Teos ile benzer özellikler göstermektedir. Miletos'ta 2000'den fazla tezgâh ağırlığı, 160 adet ağırşak bulunmuştur. Klasik Dönem ve öncesinde en yaygın formun diskoid olduğu tespit edilmiştir⁸⁷. Ephesos'ta Hellenistik Dönem'de lentoid formun fazla olduğu düşünülmektedir. Ephesos Yamaç Evler'de ele geçen, çoğunluğu lentoid formda olan dokuma ağırlıkları Roma Dönemi'ne tarihlendirilmektedir. Bu evlerde ele geçen ağırlıkların çoğu 50-65 gr ağırlığında olup 100 gr'dan daha ağır ağırlık bulunmamıştır⁸⁸. Teos'ta

⁸⁷ Gleba - Cutler 2012, 114.

⁸⁸ Trinkl 2007, 81-84.

en çok tercih edilen form Miletos'ta olduğu gibi diskoiddir. Kentte 161 adet diskoid ve 140 adet lentoid tezgâh ağırlığı ele geçmiştir. Bu ağırlıkların çoğu 90 ile 100 gr arasındadır. Ephesos örneğinden farklı olarak 100 gr üzeri 41 adet ağırlık ele geçmiştir.

Yapılan araştırmalar sonucunda Geometrik Dönem'den Arkaik Dönem'e kadar olan süreçte tek delikli tezgâh ağırlıklarının daha fazla olduğu, Klasik Dönem sonrasında çift delikli ağırlıkların sayısında artış yaşandığı gözlemlenmiştir. Tek delikli tezgâh ağırlıkları Hellenistik ve Roma Dönemlerinde varlığını sürdürse de sayıları oldukça azdır⁸⁹. Teos'ta da benzer bir durum söz konusudur 8 adet Hellenistik Dönem'e ait oldukları düşünülen tek delikli ağırlık bulunmaktadır. Bu ağırlıklar az da olsa tek delikli örneklerin üretimine devam edildiğini göstermektedir.

Tezgâh ağırlıklarının 18 tanesinde yazı, 2 tanesinde monogram, 50 tanesinde damga, görülmektedir. Bu yazılar ya da monogramlar bir harften ya da birkaç harften oluşmaktadır. Tezgâh ağırlığı ve ağırşaklar üzerindeki yazıtlar; X, +, ΤΑΛΛΘ, ΜΗ, ΔC, M, Z, ΠΙΤ, ΘΗC, ΕΚΛ, ΔΟΗ, ΝΙΛΟ, Η, Δ, Ν Ι, ΜΔ şeklindedir. Bu örneklerin üreticilerinin ya da atölye adlarının kısaltmaları olduğu düşünülmektedir. Monogramlar (↖, ↗) kazıma ile ağırlık ya da ağırşakların üzerine işlenmiştir (Fig. 8).

Fig. 8a-b: Teos monogramlı tezgâh ağırlığı örnekleri (Kolenoğlu 2019, Kat. No. 323, 339).

Monogramlar (↖, ↗) kazıma ile ağırlık ya da ağırşakların üzerine işlenmiştir (Fig. 8).

Bu durum Teos'ta büyük bir atölye olabileceğini düşündürmektedir. Thasos gibi diğer kentlerde üretilen seramiklerde benzer monogramlar görülmektedir⁹⁰. Lawall, Anadolu ve Anadolu dışındaki atölyeler üzerine yaptığı çalışmalarda benzer bir monogramın Gordion'da ele geçmiş bir Thasos (?) *amphora*'sı ve Atina Agorası'nda bulunmuş bir *amphora* üzerinde tespit edilmesinden ötürü bunun bir atölye imzası olduğunu ileri sürmüştür (Fig. 9a-c)⁹¹.

Fig. 9a: Monogramlı *amphora* parçaları, Atina Agorası. (A- Lawall 2000, Kat. No: 65; B- Lawall 2000, Kat. No:69; C- Lawall 2000, Kat. No: 96); **b:** Monogramlı *amphora* parçası, Gordion. (Lawall 2014, Fig. 8.6); **c:** Monogramlı *amphora* parçası (Tzochev 2016, Kat. No: 405).

⁸⁹ Trinkl 2007, 81-84.

⁹⁰ Bîrzescu 2012, 122-123; Sezgin 2012, 325; Bîrzescu 2013, 204; Tzochev 2016, 7.

⁹¹ Lawall 2014, 159.

Fig. 10a: Damgalı tezgâh ağırlığı (Kolenoğlu 2019, Kat. No. 278);
b: Damgalı tezgâh ağırlığı (British Museum Env. No: 1863,0728.212).

Şekillerin benzerliği İonia özelinde atölye ihtimalini güçlendirmektedir. Benzer monogramların ya da grafitilerin olması atölye imzası olarak değerlendirilebileceği gibi tezgâh ağırlıkları ya da ağırşakların ağırlık ölçülerinin işaretleri olarak da yorumlanabilir⁹². Bu monogramlar haricinde bazı tezgâh ağırlıkları veya ağırşaklar üzerinde çeşitli tasvirler de görölmektedir (Fig. 10a). Bu tasvirler arasında 5 adet kadın figürü, iki adet baş, el, hayvan betimleri ve palmet (?) bulunmaktadır. Kadın figürü betiminin nispeten diğerlerine oranla daha fazla olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum bu betimlerin Arakhne⁹³, Ariadne⁹⁴ ve Penelope⁹⁵ gibi dokuma ve iplikle ilişkili mitlerdeki karakterler olabileceğini akla getirirse de çoğunluğu kadın olan dokumacıların genel bir tasvirinin kullanıldığı atölye işaretleri olmaları ihtimali daha yüksektir⁹⁶. Fakat her zaman atölye imzası olarak kadın betimi tercih edildiği yargısı doğru olmayacaktır. Bu tezgâh ağırlıklarının bir benzerine British Museum'da bulunan ve üzerinde bir erkek başı tasviri yer alan tezgâh ağırlığında rastlamaktayız. Eser Sicilya kökenli olup Hellenistik-Roma Dönemi'ne tarihlendirilmiştir (Fig. 10b)⁹⁷. Sicilya'da ele geöen bu örnekteki erkek betimi bu damgaların atölye işareti olabileceği görüşünü desteklemektedir⁹⁸.

⁹² Lawall 2014, 179-180.

⁹³ Babası Kolophon kentinde kumaş boyacılığı yapan Arakhne yetenekli bir dokumacıdır. Bir gün dokumacıların tanrıçası Athena'dan bile daha iyi dokumalar yaptığı konusunda böbürlenir. Tanrıça bu duruma çok sinirlenir ve dokuma yarışında Arakhne'ye meydan okur. Yarış ilerleyince Athena kaybedeceğini anlar bunu kendine yediremez ve Arakhne'yi bir örümceğe dönüştürür (Erhat 2011, 50).

⁹⁴ Kral Minos ve Pasiphae'nin kızı Ariadne, Theseus Minatauros'un labirentine girmeden önce ona bir çile iplik vererek çıkış yolunu işaretlemesini söyler, Ariadne'nin ipliğini takip eden Theseus Minatauros'u yendikten sonra labirentten kurtulur (Plut. XV, XVI).

⁹⁵ Penelope, Odysseus'un eşi ve Telemakhos'un annesidir. Odysseus çıktığı yolcuktan uzun süre dönmeyince öldüğu düşünöülür. Talip sayısı günden güne artan Penelope eşinin dönüşüne kadar talipleri oyalamak için dokumasının bitmesi gerektiğini bahane eder. Gündüz dokuduklarını akşam sökerek talipleri oylar (Hom. *Od.* XIX, 140-160).

⁹⁶ Aldrete 2004, 56-58; Lawall 2014, 179-180.

⁹⁷ https://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?assetId=1384824001&objectId=450925&partId= (erişim tarihi: 21.04.2019).

⁹⁸ Lawall 2014, 179-180.

SONUÇ

Kumaş örneğinde olduğu gibi dokuma öğeleri nadiren günümüze ulaşmayı başarmıştır. Bu durum Antik Dönem tekstillerini anlamak için bizi dokuma betimli arkeolojik eserlere ya da dokuma elemanlarını araştırmaya yönlendirmiştir. Araştırmamıza konu olan Teos antik kenti bu alanda zengin buluntu çeşitlerine sahiptir. Tapınak frizlerinde yer alan *peplophoria* sahnesi ile inanç ve dokuma ilişkisini izlememiz mümkündür. Sahnede adak olarak tanrıça heykeline bir *peplos* adandığı görülmektedir. Bu durum kentin dokuma ile ilgili ritüellere sahip olduğunu göstermektedir. Tanrıçanın korumasını almak için ona muhtemelen kent üretimi dokumalar sunulmaktadır. Bu tarz ritüellerin dokumacılığın ticari bir faaliyet olarak üretildiği ya da dokumaların kutsal kabul edildiği kentlerde daha sık karşımıza çıkması muhtemeldir. Vasiyetnameler ve kararnameler de tekstillerin ritüellerde kullanıldığı bilgisini desteklemektedir. Kraton'un vasiyetinde törenlerde kullanılmak üzere çeşitli dokuma ürünlerini Attalistsai Derneği'ne bırakması bu duruma bir örnektir.

Teos kentinde ortaya çıkarılan dokumacılıkla ilgili buluntular ve yazıtlar, yoğun bir üretim olduğunu göstermektedir. Tekstil üretiminde mevcut kaynaklar yetmediğinde ya da kalite artırılmak istendiğinde hammaddeler diğer kentlerle ticari ilişkiler neticesinde temin edilmekteydi. Örneğin Miletos gibi döneminin kaliteli yün üreticilerinden yün iplik alındığı bilgisi ve bu alışverişte uygulanacak vergiler ile oranlarının nasıl olması gerektiği kararnamelerde detaylı olarak belirtilmiştir. Bu durum dokumaların kent ekonomisinde haklarında çeşitli kararnameler çıkarılacak kadar önemli bir yere sahip olduğunu göstermektedir.

Kentte üretilen dokuma türlerini anlamada kullandığımız diğer kaynakların başında tezgâh ağırlığı ve ağırşaklar gelmektedir. Kentte en az ortalama 10-20 adet ağırlıkla ya da en çok ortalama 60-70 adet ağırlıkla dokuma yapılmış olmalıdır. Bir tezgâhta üretilen dokumalar için aynı gramlarda ağırlıklar seçilmektedir. Teos ağırlıklarını incelediğimizde ağırlık miktarları baz alındığında 11 adet çözümlü ağırlıklı dokuma tezgâhının kullanılmış olduğu tahmin edilmektedir. Yazınsal kaynakların ve arkeolojik verilerin bize sunduğu bir diğer veri kentte yün ile dokunan kumaşların keten, kenevir ve ısırgan otu gibi diğer lif türlerine oranla daha fazla tercih edildiği görüşüdür. Tezgâh ağırlıklarının formları ve ağırlıkları istenen kumaş çeşidine göre farklılık göstermektedir. Teos tezgâh ağırlıklarının form çeşitliliği, sayıları ve ticarete dair edindiğimiz bilgiler bize çadır, yelken, çarşaf gibi kaba dokuma kumaşların keten dokumalara oranla üretiminin fazla olduğunu, Hellenistik Dönem'den Roma Dönemi'ne kadar üretimlerinin artarak devam ettiğini düşündürmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

During the excavations done between 2010 and 2018, 442 pieces of loom weights and 13 pieces of spindle whorls were found in the ancient city of Teos. Although it's known there was a great variety of raw materials used for weights such as terracotta, metal, lead, and bronze during antiquity; finds from Teos are mostly terracotta weights. Probably the main reason for this is that the Raw material was easier to access and manufacture. Find were discovered in various parts of the city such as Bouleuterion, Sanctuary of Dionysos, Southern Port, Acropolis, Theatre and the Hellenistic Walls. In time, these finds lost their context due to drifting. This makes it difficult to establish a relationship between time and space for the finds. That's why conducting a more detailed study of the form and grams is necessary.

In the ancient city of Teos one could find an example for almost all known forms of the loom weights. Some of these forms are drop, heart, conical, spherical, pyramidal, and truncated pyramidal. Most encountered forms in the city are discoid and lentoid forms. Especially in the Hellenistic and the Roman period, an increase in the number of these two forms is observed. The city is also quite rich in terms of the gram diversity. Studies show that weights between 40-50 grams and 100-200 grams were the most produced ones in the city. While 18 of the loom weights have inscriptions like as "ΤΜΛΛΘ, ΔΟΗ, ΘΗC" 50 of the stamps have depictions such as a woman's head, an animal or a plant, and 2 of them have monograms. Quantity and characteristics of these depictions lead us to think they are workshop signatures. We also find the same or similar markings as those on the weaving weights on some of the ceramic vessels. This not only supports the before-mentioned theory but also strengthens the possibility that the weaving weights were produced in workshops.

In antiquity, yarns produced from a wide variety of vegetable and animal raw materials were used in weaving. In the ancient city of Teos, we know more about wool weavings than linen weavings. Unfortunately, information on other varieties of weaving such as wicker, hemp, bark, nettle, and silk weaving are not yet known about Teos. In addition to the numerous loom weights discovered in the city, other sources we utilize for obtaining information about weaving are friezes and inscriptions. Through these sources, we know that rituals and ceremonies related to weaving were carried out in the city. On two of the frieze blocks of the Temple of Dionysos in Teos, the offering of the textile accompanied by a ceremonial procession is depicted. In this scene, called the *Peplophoria*, two figures carry a large piece of textile, some of the other figures depicted in the scene carry a sacred scepter, while others play the *aulos* (double flute). The procession is depicted facing towards the goddess statue and the *thymiaterion* (incense altar) in the center of the stage. Decrees discovered in the city also contain information about rituals or ceremonies. These sources provide information that before the marriage ceremony, girls would take water from the sacred fountain while dressed in white. In addition to being a part of the daily life of the residents of Teos, weavings also had an important place in their beliefs.

The findings and inscriptions regarding weaving unearthed in the city of Teos indicate that there was intensive production. Not only were textiles produced for daily use, but they were also used for commercial relationships with other cities. It is known that raw materials for weaving such as wool were traded and production materials for the Tyrian purple color used to dye textile products such as woven cloaks were purchased. The forms and grams show that coarse fabrics such as sails have been produced in the city and that production gradually increased in the Hellenistic and Roman Periods. It is likely that rather than fine fabrics produced using fine threads such as linen, thicker fabrics such as sails, tents, and sheets were produced more often in the city.

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar

Hdt. *Herodotos Tarihi* (Çev. M. Ökmen). İstanbul: Can Yayınları 2006.

Hom. *Il.* Homeros, *İlyada* (Çev. A. Erhat – A. Kadir). İstanbul: Can Yayınları 2008.

Hom. *Od.* Homeros, *Odysseia* (Çev. A. Erhat – A. Kadir). İstanbul: Can Yayınları 1994.

Paus. Pausanias, *Description of Greece VII, 3.3* (Çev. W.H.S. Jones). Cambridge: Cambridge University Press 1933.

Plin. *nat.* Plinius, *Natural History III-VII* (Çev. H. Rackham). Cambridge: Harvard University Press 1961.

Plut. Plutark, *Theseus ve Romulus* (Çev. M. Mete). İstanbul: İdea Yayınevi 2005

Strabon, *Geographika, Antik Anadolu Coğrafyası Kitap: XV-XVI-XIV.* (Çev. A. Pekman) İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları, 2005.

Modern Kaynaklar

Abrahams, E. B. 1908. *Greek Dress: A study of the costumes worn in Ancient Greece, From Pre-hellenic Times to the Hellenistic Age.* London: J. Murray.

Adak, M. 2021a. "Dionysos, Demeter ve Leukothea Kültürleri." M. Kadioğlu (ed.), *Teos Yazıtları, Kültür ve Kentsel Doku.* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 116-134.

Adak, M. 2021b. "Kentın İdari Yapısı." M. Kadioğlu (ed.), *Teos Yazıtları, Kültür ve Kentsel Doku.* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 264-272.

Adak, M. 2021c. "Teos und die hellenistischen Könige von Alexander bis Antiochos III." P. Brun – L. Capdetrey – P. Frohlich (eds.), *L'Asie Mineure au IIIe siècle a.C. Mémoires* 60. Bordeaux: Ausonius, 231-257.

Alberti, M. E. 2017. "Washing and Dyeing Installations of the Ancient Mediterranean: towards a Definition from Roman Times back to Minoan Crete." C. Gillis – B. Nosh (eds.), *Ancient Textiles Production, Craft and Society.* Oxford - Philadelphia: Oxbow Books, 59-64.

Aldrete, G. D. 2004. *Daily Life in the Roman City Rome Pompeii and Ostia.* London: Greenwood Press.

Andersson-Strand, E. 2010. "The Basics of Textile Tools and Textile Technology: From fibre to fabric." C. Michel – M.-L. Nosch (eds.), *Textile terminologies in the Ancient Near East and Mediterranean from the third to the first Millennia BC.* Oxford: Oxbow Books, 10-22.

Andersson-Strand, E. 2015. "The Basics of Textile Tools and Textile Technology; from Fibre to Fabric." E. Andersson-Strand – M.-L. Nosch (eds.), *Tools, Textiles and Contexts Textile Production in the Aegean and Eastern Mediterranean Bronze Age.* Oxford: Oxbow Books, 39-61.

Andersson-Strand, E. – Nosch, M.-L. 2015. "Introduction to the CTR database." E. Andersson-Strand – M.-L. Nosch (eds.), *Tools, Textiles and Contexts Textile Production in the Aegean and Eastern Mediterranean Bronze Age.* Oxford: Oxbow Books, 145-153.

Andreades, A. 1965. *Geschichte der Griechische Saatswirtschaft von der Heroenzeit bis zur Schlacht.* Hildesheim: Olms, 166-169.

Aytaç, Ç. 1982. *El Dokumacılığı.* İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı.

Barber, E. J. W. 1991. *Prehistoric Textiles: The Development of Cloth in the Neolithic and Bronze Ages with Special Reference to the Aegean.* New Jersey: Princeton University Press.

- Barber, E. J. W. 1998. "Bronze Age Cloth and Clothing of the Tarim Basin: The Kroran (Loulan) and Qumul (Hami) Evidence." V. H. Mair (ed.), *The Bronze Age and Early Iron Age Peoples of Eastern Central Asia*. Washington: The Institute for the Study of Man, 647-656.
- Barber, E. J. W. 2007. "Weaving the Social Fabric." C. Gillis – B. Nosh (eds.), *Ancient Textiles Production, Craft and Society*. Oxford & Philadelphia: Oxbow Books, 173-178.
- Benda-Weber, I. 2013. "Textile Production Centres, Products and Merchants in the Roman Province of Asia." M. Gleba – J. Pászótkai-Szeőke (eds.), *Making Textiles in pre-Roman and Roman Times: People, Places, Identities*. Oxford - Philadelphia: Oxbow Books, 171-192.
- Bernhard M.-L. – W. A. Daszewski 1986. "Ariadne." *LIMC* III.1, 1050.
- Bîrzescu, I. 2012. *Die archaischen und frühklassischen Transportamphoren*. *Histria* XV. Bucarest: Editura Enciclopedică.
- Bîrzescu, I. 2013. "Transport Amphoras of the Second Half of the 7th – Beginning of the 6th Cent. BC in Histria." L. Buzoianu – P. Dupont – V. Lungu (eds.), *PATABS III. Production and trade of amphorae in the Black Sea = Production et commerce amphoriques en Mer Noire. Actes de la Table Ronde internationale de Constanța, 6-10 octobre 2009*. Constanța: Natural History and Archaeology Museum, 201-212.
- Brons, C. 2017. *Gods and Garments Textiles in Greek Sanctuaries in the 7th to the 1st Centuries BC*. Oxford: Oxbow Books.
- Broughton, T. R. S. 1938. "An Economic Survey of Ancient Rome." T. Frank (ed.), *An Economic Survey of Ancient Rome Africa, Syria, Greece, Asia Minor Vol. IV*. Baltimore: The Johns Hopkins Press, 499-919.
- Burke, B. 2010. *From Minos to Midas Ancient Cloth Production in the Aegean and in Anatolia*. Oxford: Oxbow Books.
- Burnham, H. B. 1965 "Çatal Höyük-The Textiles and Twined Fabrics", *AnatSt* XV:169-174. DOI: 10.2307/3642509
- Cahill, N. 2002. *Household and City Organization at Olynthus*. London: Yale University Press.
- Cook, J. M. 1962. *The Greeks in Ionia and the East*. London: Thames and Hudson.
- Daux, G. 1973. "Un passage du decret de Teos pour Antiochos III." *ZPE* 12:235-236.
- Davidson, G. 1952. *The Minor Objects. Corinth XII*. New Jersey: The American School of Classical Studies at Athens. DOI: 10.2307/4390685
- Deighton, H.J. 2000. *Eski Atina Yaşantısında Bir Gün*. İstanbul: Homer Kitabevi.
- Demangel, R. – Laumonier, A. 1922. "Inscriptions d'Ionie." *BCH* 46:307-355.
- DeVries, K. 1980. "Greeks and Phrygians in the Early Iron Age," K. DeVries, (ed.), *From Athens to Gordion: The Papers of a Memorial Symposium for Rodney S. Young*. *University Museum Papers* 1. Philadelphia: University of Pennsylvania, 33-49.
- Drexhage, H. J. 2007. "Wirtschaftspolitik und Wirtschaft in der Römischen Provinz Asia in der Zeit von Augustus bis zum Regierungsantritt Diokletians." *AMS* 59:140-180.
- Dunst, G. 1964. "Zu dem neuen Epigraphischen Dokument aus Teos." *ZPE* 3:170-174.
- Erhat, A. 2011. *Mitoloji Sözlüğü*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Franken N. – Wrede H. 2018. "Androklos und die Ephesier opfern der Artemis von Ephesos. Zu den Basisreliefs ihrer Statuetten und des Kultbildes im Artemision." K. Müller

- B. Schiller (eds.), *Von Kreta nach Kuba. Gedenkschrift zu Ehren des Berliner Archäologen Veit Stürmer*. Berlin: Logos, 499-519.
- Fuchs, M. 2018. "The Frieze of the Temple of Dionysos at Teos." M. Aurenhammer (ed.), *Sculpture in Roman Asia Minor*. Wien: Holzhausen, 147-160.
- Fuchs, M. 2021. *Der Fries des Dionysos-Tempels in Teos*. Wien: Phoibos Verlag.
- Giovannini, A. 1983. "Téos, Antiochos III et Ataleler." *Museum Helveticum* 40.3:178-184.
- Gleba, M. 2008. *Textile Production in Pre-Roman Italy. Ancient Textile Series 4*. Oxford: Oxbow Books.
- Gleba M. – Cutler, J. 2012. "Textile production in Bronze Age Miletos: first Observations." M. L. Nosch – R. Laffineur (eds.), *KOSMOS Jewellery, Adornment and Textiles in the Aegean Bronze Age. Aegaeum 33*. Leuven – Liege: Peeters, 113-120.
- Greco, G. 1997. "Des étoffes pour Héra. In Héra: Images, es-paces, cultes." J. de La Genière (ed.), *Collection du Centre Jean Bérard 15*. Naples: Centre Jean Bérard, 185-99.
- Guzowska, M. – R. Becks – E. Andersson-Strand – J. Cutler – M.-L. Nosch, 2015. "Textile tools from Troia, western Anatolia." E. Andersson-Strand - M.-L. Nosch (eds.), *Tools, Textiles and Contexts Textile Production in the Aegean and Eastern Mediterranean Bronze Age*. Oxford: Oxbow Books, 309-328.
- Harich-Schwarzbauer H. 2016. *Weben und Gewebe in der Antike*. Oxford: Oxbow Books.
- Herrmann, P. 1965. "Antiochos der Große und Teos." *Anadolu/Anatolia* 9:29-159.
- Hoffmann, M. 1964. *The Warp-Weighted Loom; Studies in the History and Technology of an Ancient Implement. Studia Norvegica 14*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Jorgensen, L. B. 2007. "The World According to Textiles." C. Gillis – B. Nosh (eds.), *Ancient Textiles Production, Craft and Society*. Oxford & Philadelphia: Oxbow Books, 7-13.
- Judeich, W. 1891. "Inschriften aus Ionien." *AM* 1891:291-295.
- Kadioğlu, M. 2018. *Teos Rehber Kitap II / Teos Guide Book II*. İzmir.
- Kadioğlu, M. 2021a. "Konum." M. Kadioğlu (ed.), *Teos Yazıtlar, Kültler ve Kentsel Doku*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 20-25.
- Kadioğlu, M. 2021b. "Teoslu Ünlüler." M. Kadioğlu (ed.), *Teos Yazıtlar, Kültler ve Kentsel Doku*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 44-53.
- Kadioğlu, M. 2021c. "Kentin Nüfusu." M. Kadioğlu (ed.), *Teos Yazıtlar, Kültler ve Kentsel Doku*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 54-60.
- Kadioğlu, M. 2021d. "Dionysos Kutsal Alanı." M. Kadioğlu (ed.), *Teos Yazıtlar, Kültler ve Kentsel Doku*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 188-242.
- Kadioğlu, M. 2021e. "Sıcak Su Kaynakları ve Su Yapıları." Kadioğlu 2021, *Teos Yazıtlar, Kültler ve Kentsel Doku*. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 306-310.
- Kadioğlu, M – M. Adak 2021. "Kereste, Dokuma ve Tarımsal Ürünler." M. Kadioğlu (ed.), *Teos Yazıtlar, Kültler ve Kentsel Doku*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 330-334.
- Kolenoğlu, D.A. 2019. Greek ve Roma Dönemi İonia Bölgesi Dokumacılık ve Dokuma Teknolojileri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.
- Larson, J. 2007. *Ancient Greek Cults: a Guide*. New York: Routledge.

- Lawall, M. L. 2000. "Graffiti, Wine Selling, and the Reuse of Amphoras in the Athenian Agora, ca. 430 to 400 B.C." *Hesperia* 69:3-90. DOI: 10.2307/148365
- Lawall, M. L. 2014. "Transport Amphoras and Loomweights: entegrating elements of Ancient Greek economies?" M. Harlow – M.-L. Nosch (eds.), *Greek and Roman Textiles and Dress: An Interdisciplinary Anthology*. Oxford & Philadelphia: Oxbow Books, 150-189. DOI: 10.2307/j.ctvh1dh8b.12
- Levy, J. – I. Gilead 2013. "The Emergence of the Ghassulian Textile Industry in the Southern Levant Chalcolithic Period (c. 4500-3900 BCE)." M.-L. Nosch – H. Koefoed – E. Andersson-Strand (eds.), *Textile Production and Consumption in the Ancient Near East Archaeology, Epigraphy, Iconography*. Oxford: Oxbow Books, 26-44. DOI: 10.2307/j.ctvh1dvx0.5
- Lovén, L.L. 2007. "Wool Work as a Gender Symbol in Ancient Rome. Roman Textiles and Ancient Sources." C. Gillis – B. Nosh (eds.), *Ancient Textiles Production, Craft and Society*. Oxford & Philadelphia: Oxbow Books, 230-236.
- Mansfield, J. M. 1985. *The Robe of Athena and the Panathenaic Peplos*. Unpublished PhD Thesis. University of California: Berkeley.
- Mårtensson, L. – M.-L. Nosch – E. Andersson-Strand 2009. "Shape Of Things: Understanding A Loom Weight." *OJA* 28.4:373-398.
- Martin, Ö. S. 2010. *Mitolojik Tasvirlerde Tekstil ve Giyim Kuşam*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: İzmir.
- Mazäre, P. 2014. "Investigating Neolithic and Copper Age Textile Production in Transylvania (Romania). Applied Methods and Results." M. Harlow – C. Michel – M.-L. Nosch (eds.), *Prehistoric, Ancient Near Eastern and Aegean Textiles and Dress*. Oxford: Oxbow Books, 1-42.
- Moeller, O. W. 1976. *The Wool Trade of Ancient Pompeii*. Leiden: Brill.
- Oliver, J. H. 1968. "Notes on the Inscriptions at Teos in honor of Antiochus III." *Greek, Roman and Byzantine Studies* 9:321-322.
- Özgan, R. 2020. *Hellenistik Devir Heykeltıraşlığı IV. Geç Hellenistik*. Aydın.
- Pleket, H. W. 1964. *Epigraphica I. Texts on the Economic History of the Greek World*. Leiden: Brill.
- Pleket, H. W. 1983 "Frustula epigrafica Asiae Minoris." *EA* 1:103-106.
- Rahmstorf, L. 2015. "An Introduction to the Investigation of Archaeological Textile Tools." E. Andersson-Strand – M.-L. Nosch (eds.), *Tools, Textiles and Contexts Textile Production in the Aegean and Eastern Mediterranean Bronze Age*. Oxford: Oxbow Books, 1-25.
- Reinhold, M. 1970. *History of Purple as a Status Symbol in Antiquity*. Brussels: Latomus.
- Rigsby, K. 1996. "Craon's Legacy." *EA* 26:137-139.
- Robert, L. – Robert, J. 1976. "Une inscription grecque de Téos en Ionie." *JSav* 3:153-235.
- Schieck, A. P. 2012. "A Late Roman Painting of an Egyptian Officer and The Layers of its Perception. On the Relation Between Images and Textile Finds." M.-L. Nosch (ed.), *Wearing the Cloak Dressing the Soldier in Roman Times*. Oxford: Oxbow Books, 85-109.
- SEG 2. *Supplementum Epigraphicum Graecum* Vol. 2, J. J. E. Hondius (ed.), Leiden: A. W. Sijthoff. 1925.
- SEG 26. *Supplementum Epigraphicum Graecum* Vol. 26, H. W. Pleket – R. S. Stroud (eds.), Leiden: Brill. 1975-1977.
- Sezgin, Y. 2012. *Arkaik Dönem İonia Üretimi Ticari Amphoralar*. İstanbul: Ege Yayınları.

Shams, G.P. 1987. *Some Minor Textiles in Antiquity*. Goteborg: Åström.

Spantidaki, S. 2014. "Embellishment Techniques of Classical Greek Textiles." M. Harlow – M.-L. Nosch (eds.), *Greek and Roman Textiles and Dress: An Interdisciplinary Anthology*. Oxford: Oxbow Books, 33-45.

Spantidaki, S. 2016. *Textile Production in Classical Athens*. Oxford: Oxbow Books.

Strand, E. A – M.-L. Nosch 2015. "Introduction to the CTR database." E. A. Strand – M.-L. Nosch (ed.), *Tools, Textiles and Contexts. Investigating Textile Production in the Aegean and Eastern Mediterranean Bronze Age*. Oxford: Oxbow Books, 191-335.

Trinkl, E. 2007. "Artifacts Related to Preparation of Wool and Textile Processing Found Inside the Terrace Houses of Ephesus, Turkey." C. Gillis – B. Nosh (eds.), *Ancient Textiles Production, Craft and Society*. Oxford: Oxbow Books, 81-86.

Tsakirgis, B. 2016. "Whole Cloth: Exploring the Question of Self-Sufficiency through the Evidence for Textile Manufacture and Purchase in Greek Houses." E. M. Harris – D. M. Lewis – M. Woolmer (eds.), *The Ancient Greek Economy Markets, Households and City States*. Cambridge: Cambridge University Press. 166-187.

Tütüncüler, Ö. 2005. MÖ 2. Bin Ege Bölgesi Dokuma Aletleri. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.

Tzochev, C. 2016. *Amphora Stamps from Thasos. Athenian Agora 37*. Princeton – New Jersey: The American School of Classical Studies at Athens.

Voigtländer, W. 1982. "Funde aus der Insula westlich des Buleuterion in Milet." *IstMitt* 32:30-173.

Yalçın, G. – Karaoğlan, H. 2010. "M.Ö. II. Bin'de Anadolu'da Dokumacılık." *Ulusal Meslek Yüksekokulları Sempozyumu*. Düzce, 1-12.

Wild, J. P. 2003. "Industries of Early Historic Europe and the Mediterranean: The Romans in the West, 600 BC- 400 AD." D. Jenkins (ed.), *The Cambridge History of Western Textiles I*. Cambridge: Cambridge University Press, 77-93.

Zimmer, G. 1982. *Römische Berufsdarstellungen. AF 12*. Berlin: Reichert.

İnternet Kaynakları

<https://www.oxfordreference.com/display/10.1093/oi/authority.20110803100100140> (erişim tarihi: 07.08.2025).

https://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?assetId=1384824001&objectId=450925&partId= (erişim tarihi: 21.04.2024).